

tionalmuseet, dels egne interviews.

Vejle-undersøgelsen opfattes af forfatterne ikke som en almindelig lokalhistorisk undersøgelse. Røgshistorien inddrages i det omfang, den er en forudsætning for den lokale udvikling og kan berige beskrivelsen af forholdene. Derudover vil forfatterne gøre op med den centristiske forskning, der betragter danske forhold ud fra københavnske normer. Det er ærgerligt, både for forfatterne og læserne, at kildegrundlaget sine steder er temmelig tyndt, så det bliver svært at generalisere ud fra de undersøgte forhold.

Bogen har sin eksistensberettigelse, for der findes ikke andre samlede fremstillinger om børnenes vilkår i danske provinsbyer på dette tidspunkt, og når de anførte indvendinger er gjort, skal det fremhæves, at forfatterne er yderst redelige i deres kildeanvendelse, og at bogen er meget vel-skreven.

Carl Erik Andresen

Vi lærte at arbejde. Arbejderklassens lokalhistorie. Redigering og indledning ved Jørgen Burchardt.

Arbejderliv. 8 arbejdere fortæller. Redigeret af Jørgen Burchardt og Poul V. Nielsen.

Willy Christiansen: *Min barndom og læretid som smed.*

(Alle forlaget SOC, 1981).

Inge Jørgensen og Henrik Guldsø Nielsen: *Arbejdererindringer. Kilder til Danmarks historie ca. 1860-1960.* (Lokalhistorisk Arkiv for Aalborg kommune, 1981).

I disse år bliver der udgivet en række bøger, som indeholder arbejdererindringer indsamlet ved kampagner, for disse bøgernes vedkommende i Køge og Ålborg.

De tre bøger fra Køge er forskellige i format og udstyr, skønt de alle indgår i

en serie om arbejdererindringer, som forlaget SOC har påbegyndt. Flagskibet er »Vi lærte at arbejde« med undertitlen »Arbejderklassens lokalhistorie.« Bagsideteksten kundgør, at »bogen er et forsøg på en ny historie med menneskene i centrum; et bidrag til Folkets historie«. Foruden uddrag af arbejdererindringer grupperet om emnerne Barn, Ung, Voksen, Fritid og Politik er der en 24 sider lang indledning om, hvordan Køge blev en arbejderby. Bogens indledning er temmelig skuffende. Den tager udgangspunkt i et udviklingssynspunkt og beskriver, hvordan arbejderklassens forhold stadig forbedres materielt. Det skal ikke benægtes, men derved udelades nutidige problemer: nedslidning af arbejdere gennem akkordjag, miljøproblemer, fremmedgørelse. Fortiden kommer til at fremstå som problemfyldt, nutiden som problemfri.

Ud fra et historisk synspunkt er endvidere indledningens fiksering på arbejderklasse som industriarbejderklasse misvisende. Kvinderne bliver her først inddraget i arbejdslivet, da de kunne få arbejde på gummifabrikken Codan. De eksisterer ikke som tyende, rengøringshjælp, vaskekoner etc. Ligeledes får håndværket en stedmoderlig behandling, fordi »det stod svagt« i byen. Selv om indslaget af håndværksvirksomheder, der voksede op i den egentlige småindustri har været mindre i Køge end i andre byer, har der dog stadig været mange håndværkere, bl.a. inden for butiksfag og byggeri. Bidraget til arbejderklassens historie i Køge burde således snarere hedde mandlige og kvindelige ufaglærte industriarbejderes erindringer om livet i Køge.

Taber bogen ved sin indledning, vinder den til gengæld ved sit udstyr: stort format, pæn typografi og lay-out samt et meget flot billedmateriale. Erindringsstoffet, som er omkring emner,

er heller ikke kedeligt, blot er der ikke tale om en arbejderklassens lokalhistorie, som der prætentivt lægges op til, men om brudstykker fra livet i Køges arbejderklasse.

»Arbejderliv. 8 arbejdere fortæller« er bl.a. bygget op over interviews, og det er normalt ikke en særligt læsevenlig form. Her er interviewene imidlertid behændigt lavet, der spørges med indlevelse og varme, og det lykkes at nå i dybden, hvad der til tider kan være mere problematisk, når det drejer sig om skrevne erindringer.

Det sidste bidrag fra Køge-indsamlingen er Willy Christiansens: »Min barndom og læretid som smed«. Det er et meget charmerende tidsbillede fra 1920'ernes og 30'ernes Køge.

Fra en erindringsindsamling foretaget af Aalborg kommune har medarbejderne ved Lokalhistorisk Arkiv udvalgt en række bidrag til bogen »Arbejdererindringer. Kilder til Danmarks historie ca. 1860-1960.« Resultatet kommer ikke på højde med bøgerne fra Køge-indsamlingen. Man har valgt en billig trykkemetode, og det har man naturligvis lov til, men så må man også tage konsekvenserne og undlade at bringe billeder. Bogens indledning er ubehageligt selvrosende og højtidelig, f.eks. hedder det: »Dette 1980-projekt blev sammenlignet med tilsvarende danske indsamlinger en stor succes ... Alle disse unikke skrifter opbevares nu til gavn for interesserede og eftertiden på arkivet.« (s. 4) Det er meningen, at bogen skal kunne bruges i historieundervisningen i folkeskolen og gymnasiet. Derfor har man valgt at udstyre den med realkommentarer (som ikke slår til: hvad er »bremersystemet« inden for cigarsortering?) og spørgsmål, som ofte tangerer det banale: »Hvorfor drak arbejderne så meget?« Ved at sjeske med rammerne omkring selve erindringsuddragene la-

der udgiverne i Ålborg bidragerne i stikken. Publikationerne fra de to indsamlinger bør føre til en debat om, hvordan man skal forholde sig til de mange arbejdererindringer, der indsamles i disse år. Det er fristende at lave kildeudgivelser, for det er hurtigt gjort, men det er et spørgsmål, om det ikke ville være bedre at vælge den besværlige fremgangsmåde med en egentlig bearbejdelse af det store materiale, så man ad denne vej kunne komme frem til en arbejderklassens lokalhistorie.

Carl Erik Andresen

Søren Kolstrup: *Vulcan – en fabrik i provinsen. Et bidrag til industrialismens og arbejderbevægelsens historie.* (SOC, 1981). 140 sider. kr. 68,-.

I 1874 grundlagde fabrikant Peter August Hofman en maskinfabrik med jernstøberi i Maribo. I 1886 fik den navnet Vulcan, og siden blev den bekendt som leverandør af rullende jernbanemateriel. I 1906 blev den lukket, og produktionen overtaget af vognfabrikken Scandia i Randers. Den fremvoksende kapitalisme med dens krav til koncentration gjorde det af med fabrikken, hævder forfatteren.

Omkring den ramme lægger Kolstrup et net, der synes at vise, at historien gentager sig, og det er vel nok formålet med at fortælle historien om den gamle fabrik. I 1950'erne, 1960'erne og 1970'erne gentog begivenheden sig. Virksomheder på Lolland og Falster blev igen nedlagt, flyttet bort eller slagtet, for at bruge forfatterens betegnelse.

Vulcan blev lukket, fordi fabrikken var blevet afhængig af DSB og Landmandsbanken, og så var den naturligvis en alvorlig konkurrent til Scandia i Randers, der havde det samme tætte